

13^η ΕΝΟΤΗΤΑ

A. ΚΕΙΜΕΝΟ

Δάμων και Φιντίας

Διόδωρος Σικελιώτης, *Βιβλιοθήκη* 10.4.3-6 (διασκευή)

Ο Διόδωρος ο Σικελιώτης (1ος αι. π.Χ.) στο έργο του *Βιβλιοθήκη* που αριθμούσε σαράντα βιβλία, αλλά δε σώζεται ολόκληρο, συνδυάζει πολλές και ποικίλες πηγές, για να παρουσιάσει παράλληλα την ελληνική και τη ρωμαϊκή ιστορία. Απευθύνεται στο ευρύτερο κοινό, γι' αυτό και περιλαμβάνει στο έργο του υλικό ανεκδοτολογικού χαρακτήρα, που δε στηρίζεται απαραίτητα σε ιστορικές μαρτυρίες. Το περιστατικό με τον Δάμωνα και τον Φιντία που ακολουθεί είναι χαρακτηριστικό του υλικού που περιέχει η *Βιβλιοθήκη*.

Διονυσίου τυραννοῦντος Φιντίας τις Πυθαγόρειος ἐπιβεβουλευκῶς τῷ τυράννῳ, μέλλων δὲ τῆς τιμωρίας τυγχάνειν, ἠτήσατο παρὰ τοῦ Διονυσίου χρόνον εἰς τὸ πρότερον ἃ βούλεται διοικῆσαι· δώσειν δ' ἔφησεν ἐγγυητὴν τῶν φίλων ἕνα. Τοῦ δὲ δυνάστου θαυμάσαντος, εἰ τοιοῦτός ἐστι φίλος ὃς ἑαυτὸν εἰς τὴν εἰρκτὴν ἀντ' ἐκείνου παραδώσει, προεκαλέσατό τινα τῶν γνωρίμων ὁ Φιντίας, Δάμωνα ὄνομα, Πυθαγόρειον φιλόσοφον, ὃς ἔγγυος εὐθύς ἐγενήθη. Τινὲς μὲν οὖν ἐπήνουν τὴν ὑπερβολὴν τῆς πρὸς τοὺς φίλους εὐνοίας, τινὲς δὲ τοῦ ἐγγύου προπέτειαν καὶ μανίαν κατεγίνωσκον. Πρὸς δὲ τὴν τεταγμένην ὥραν ἅπας ὁ δῆμος συνέδραμεν, караδοκῶν εἰ φυλάξει τὴν πίστιν Φιντίας. Ἦδη δὲ τῆς ὥρας συγκλειούσης Φιντίας ἀνελπίστως ἐπὶ τῆς ἐσχάτης τοῦ χρόνου ῥοπῆς ὄρομαῖος ἦλθε. Θαυμάσας οὖν ὁ Διονύσιος ἀπέλυσεν τῆς τιμωρίας τὸν ἐγκαλούμενον καὶ παρεκάλεσε τοὺς ἄνδρας τρίτον ἑαυτὸν εἰς τὴν φιλίαν προσλαβέσθαι.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Τυραννοῦντος Διονυσίου,
Όταν ασκούσε την εξουσία ο Διονύσιος,

τις Φιντίας Πυθαγόρειος ἐπιβεβουλευκῶς τῷ τυράννῳ,
κάποιος Φιντίας Πυθαγόρειος, που είχε συνωμοτήσει εναντίον στον τύραννο,

μέλλων δὲ τῆς τιμωρίας τυγχάνειν,
και επρόκειτο να τιμωρηθεί,

ἤτήσατο χρόνον παρὰ τοῦ Διονυσίου,
ζήτησε χρόνο από τον Δίονυσο,

εἰς τὸ διοικῆσαι πρότερον ἢ βούλεται·
για να τακτοποιήσει προηγουμένως ὅσα ἤθελε·

ἔφησεν δὲ δώσειν ἐγγυητὴν ἓνα τῶν φίλων.
και εἶπε ὅτι θα δώσει ως εγγυητή ἓναν ἀπὸ τοὺς φίλους του.

Τοῦ δὲ δυνάστου θαυμάσαντος,
Και ὁ ἄρχοντας ὅταν ἀπόρησε,

εἰ ἔστι τοιοῦτός φίλος
αν ὑπάρχει τέτοιος φίλος

ὃς παραδώσει ἑαυτὸν εἰς τὴν εἰρκτὴν ἀντ' ἐκείνου,
ὁ ὁποῖος θα παραδώσει τὸν εαυτό του στη φυλακή ἀντὶ γιὰ ἐκεῖνον,

ὁ Φιντίας προεκαλέσατό τινα τῶν γνωρίμων,
ὁ Φιντίας προσκάλεσε κάποιον ἀπὸ τοὺς γνωστούς του,

ὄνομα Δάμωνα, Πυθαγόρειον φιλόσοφον,
με τὸ ὄνομα Δάμων, Πυθαγόρειο φιλόσοφο,

ὃς εὐθύς ἐγενήθη ἔγγυος.
ὁ ὁποῖος ἀμέσως ἐγένε εγγυητής.

Τινὲς μὲν οὖν ἐπήνουν τὴν ὑπερβολὴν τῆς εὐνοίας πρὸς τοὺς φίλους,
Κάποιοι, λοιπόν, ἐπαινοῦσαν τὴν ὑπερβολὴ τῆς ἀγάπης πρὸς τοὺς φίλους,

τινὲς δὲ κατεγίνωσκον τοῦ ἐγγύου προπέτειαν καὶ μανίαν.
κάποιοι ὁμῶς καταλόγιζαν στὸν εγγυητὴ ἐπιπολαιότητα και παραφροσύνη.

Πρὸς δε τὴν τεταγμένην ὥραν,
Και κατὰ τὴν καθορισμένη ὥρα,

ἅπας ὁ δῆμος συνέδραμεν,
ὅλος ὁ λαὸς συγκεντρώθηκε,

καραδοκῶν εἰ Φιντίας φυλάξει τὴν πίστιν.
περιμένοντας με ἀγωνία αν ὁ Φιντίας τηρήσει τὴν ὑπόσχεση του.

Ἦδη δὲ συγκλειούσης τῆς ὥρας, Φιντίας ἀνελπίστως
Και ἤδη ὅταν πλησίαζε ἡ ὥρα, ὁ Φιντίας ἀνέλπιστα

ἦλθε δρομαῖος ἐπὶ τῆς ἐσχάτης ῥοπῆς τοῦ χρόνου.
ἦρθε τρέχοντας στο τελευταίο γύρισμα του χρόνου.

Ὁ Διονύσιος οὖν θαυμάσας
Ο Διονύσιος, λοιπόν, επειδή θαύμασε την πράξη

ἀπέλυσεν τὸν ἐγκαλούμενον τῆς τιμωρίας
απάλλαξε τον κατηγορούμενο από την τιμωρία

καὶ παρεκάλεσε τοὺς ἄνδρας
και παρακάλεσε τους άνδρες

προσλαβέσθαι ἑαυτὸν τρίτον εἰς τὴν φιλίαν.
να δεχτούν αυτόν τρίτο στη φιλία τους.

**Εσύ μετάφραση
έμαθες για αύριο:::**

Ερμηνευτικά σχόλια

Διονυσίου τυραννοῦντος: Πρόκειται για τον τύραννο των Συρακουσών Διονύσιο τον Πρεσβύτερο (430-367 π.Χ.) ή τον Νεότερο (γεννήθηκε γύρω στο 397 π.Χ.), καθώς ο ακριβής χρονικός προσδιορισμός του περιστατικού είναι αδύνατος.

Φιντίας τις Πυθαγόρειος: Φιλόσοφος από τις Συρακούσες, οπαδός του Πυθαγόρα. Ο Πυθαγόρας από τη Σάμο (περ. 569-475 π.Χ.) υπήρξε ένας από τους μεγαλύτερους μαθηματικούς της αρχαιότητας. Πίστευε ότι οι αριθμοί είναι η αρχή των όντων, πως μόνο ό,τι προσδιορίζεται αριθμητικά είναι υπαρκτό· θεωρούσε επίσης ότι η αρμονία που επικρατεί στο σύμπαν είναι η ίδια αρμονία που διέπει τις σχέσεις των αριθμών. Η διδασκαλία του συνδύαζε την επιστήμη με τη θρησκεία και περιείχε μυστικιστικά στοιχεία. Καθώς δεν έχουν σωθεί γραπτά του, ήδη από την αρχαιότητα είχε αναπτυχθεί έντονη μυθοπλασία γύρω από το πρόσωπό του.

Δάμων»: Πυθαγόρειος φιλόσοφος του 4ου αι. π.Χ. από τις Συρακούσες. Η ιστορία των δύο φίλων, που παραδίδεται σε πολλές παραλλαγές, δεν είναι βέβαιο ότι απηχεί την ιστορική πραγματικότητα. Είναι μάλλον ανεκδοτολογικού χαρακτήρα, οπωσδήποτε όμως αντανακλά τον στενό δεσμό που συνέδεε τους πυθαγορείους μεταξύ τους.

Ερωτήσεις κατανόησης:

1. Για ποιον λόγο είχε καταδικαστεί ο Φιντίας από τον Διονύσιο των Συρακουσών;
2. Ποια χάρη ζήτησε ο Φιντίας πριν από την εκτέλεση της ποινής του; Ποια εγγύηση έδωσε για την επιστροφή του;
3. Πώς αντέδρασε η κοινή γνώμη στην προσφορά του Δάμωνα;
4. Ποια ήταν η αντίδραση του Διονυσίου, όταν διαπίστωσε τη συγκινητική φιλία που συνέδεε τον Δάμωνα με τον Φιντία και τη συναίσθηση καθήκοντος που διέκρινε του πυθαγορείους; Γνωρίζετε άλλα χαρακτηριστικά παραδείγματα πιστών φίλων;

Γ.1. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΤΟΧΕΣ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗΣ ΦΩΝΗΣ ΒΑΡΥΤΟΝΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

Α. ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ

Το **απαρέμφατο** είναι άκλιτος ονοματικός τύπος του ρήματος, ουδετέρου γένους. Δεν έχει πρόσωπο και αριθμό γιατί δεν έχει καταλήξεις. Λειτουργεί ως **ουσιαστικό και ρήμα**.

Υπάρχουν δύο τύποι απαρεμφάτου:

- Το **έναρθρο**, που λειτουργεί ως υποκείμενο, αντικείμενο ή προσδιορισμός. π.χ. Φίλιππος έκέλευσε τούς στρατιώτας άπιέναι.
- Το **άναρθρο**, που λειτουργεί ως υποκείμενο, κατηγορούμενο, αντικείμενο. π.χ. Τό λακωνίζεϊν έστίν φιλοσοφεϊν.

Ως προς τη **σημασία** του το απαρέμφατο διακρίνεται σε **ειδικό** και **τελικό**.

- Το **ειδικό** ισοδυναμεί με ειδική πρόταση και μεταφράζεται: **ότι + οριστική**.
π.χ. Κῦρος ἔλεγε ἄριστος εἶναι ἄρχων. (=Ο Κύρος ἔλεγε ὅτι εἶναι ἄριστος ἄρχοντας)
Υ Ρ Α
- Το **τελικό** ισοδυναμεί με βουλητική πρόταση και μεταφράζεται: **να + υποτακτική**.
π.χ. Τίς ἀγορεύειν βούλεται. (=Ποιος θέλει να αγορεύει;)
Υ Α Ρ

Καταλήξεις απαρεμφάτων

	ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ
ΦΩΝΗΝΕΤΟΛΗΚΤΑ	-ΕΙΝ λύειν	-ΣΕΙΝ λύσειν	-ΣΑΙ λύσαι	-ΚΕΝΑΙ λελυκέναι
ΟΥΡΑΝΙΚΟΛΗΚΤΑ	-ΕΙΝ φυλάττειν	-ΞΕΙΝ φυλάξειν	-ΞΑΙ φυλάξαι	-ΧΕΝΑΙ πεφυλαχέναι
ΧΕΙΛΟΚΟΛΗΚΤΑ	-ΕΙΝ κόπτειν	-ΨΕΙΝ κόψειν	-ΨΑΙ κόψαι	-ΦΕΝΑΙ κεκοφέναι
ΟΔΟΝΤΙΚΟΛΗΚΤΑ	-ΕΙΝ πείθειν	-ΣΕΙΝ πείσειν	-ΣΑΙ πείσαι	-ΚΕΝΑΙ πεπεικέναι

Παρατηρήσεις:

- Το απαρέμφατο του αορίστου **δεν** παίρνει αύξηση.
- Το απαρέμφατο του παρακειμένου διατηρεί τον αναδιπλασιασμό.
- Το απαρέμφατο ενεστώτα του ρήματος είμι: **είναι**

Γράψε 5 φορές τις
καταλήξεις των
απαρεμφάτων για να τις
μάθεις!!!

Ειδικό απαρέμφατο

- Μεταφράζεται με τις λέξεις **ότι**.
- Δέχεται άρνηση **ου**.
- Με ειδικό απαρέμφατο ως **αντικείμενο** συντάσσονται:
 - **λεκτικά ρήματα**: λέγω, φημί, όμολογῶ κ.α.
 - **δοξαστικά-γνωστικά ρήματα**: δοκῶ, νομίζω, οἶομαι, οἶδα, ύπολαμβάνω κ.α.
 - **ρήματα**: έλπίζω, προσδοκῶ, ύπισχνοῦμαι, άπειλῶ, ὄμνυμι, έπαγγέλομαι, (+ειδικό απαρέμφατο μέλλοντα)

π.χ. Έλεγον οὐκ εἶναι αὐτόνομοι

P ← **A** **K**

- Με ειδικό απαρέμφατο ως **υποκείμενο** συντάσσονται:
 - **απρόσωπα ρήματα και οι απρόσωπες εκφράσεις**:
όμολογεῖται, νομίζεται, δοκεῖ, χρῆ, δεῖ, προσήκει, καλόν έστί, καιρός έστί, άξιον έστι, άνάγκη έστί, δίκαιον έστί, καλῶς έχει, άναγκαιῶς έχει

π.χ. Όμολογεῖται την πόλιν ήμῶν άρχαιοτάτην εἶναι.

Απροσ. P ← **Υ**

Τελικό απαρέμφατο

- Μεταφράζεται με τη λέξη **να**.
- Δέχεται άρνηση **μη**.
- Με τελικό απαρέμφατο ως **αντικείμενο** συντάσσονται:
 - **ρήματα επιθυμίας:** ἐπιθυμῶ, θέλω, βούλομαι, ὀρέγομαι κ.α.
 - **ρήματα προτροπής:** προτρέπω, συμβουλεύω, πείθω κ.α.
 - **ρήματα απαγόρευσης:** ἀπαγορεύω, κωλύω κ.α.
 - **δυνητικά ρήματα:** δύναμαι, πράττω, ποιῶ, πέφυκα, ἐπίσταμαι, οἶδα κ.α.
π.χ. Οὗτος βούλεται ἐλθεῖν.

Υ Ρ Α

- Με τελικό απαρέμφατο ως **υποκείμενο** συντάσσονται:
 - **Απρόσωπα ρήματα:** δεῖ (=πρέπει), χρῆ (=πρέπει), προσήκει (=αρμόζει), πρέπει, ἐγχωρεῖ-ἔξεστι-ἔνεστι-πάρεστι (=εἶναι δυνατόν), δοκεῖ (=φαίνεται), μέλλει
 - **Απρόσωπες εκφράσεις:** ἀνάγκη ἐστί, καιρός ἐστί (=εἶναι ευκαιρία), ὥρα ἐστί (=εἶναι η κατάλληλη στιγμή), οἷον τε ἐστί (=εἶναι δυνατόν), ἄξιον ἐστί, ῥάδιον ἐστί (=εἶναι εύκολο), χαλεπόν ἐστί (=εἶναι δύσκολο), δέον ἐστί (=πρέπει), εἰκος ἐστί (=εἶναι εύλογο), ἀναγκαίως ἔχει, καλῶς ἔχει
π.χ. Δεῖ γράμματα μαθεῖν.

Ρ Υ

B. ΜΕΤΟΧΗ

Η μετοχή είναι ονοματικός τύπος του ρήματος. Έχει χαρακτηριστικά **ΕΠΙΘΕΤΟΥ** (γένη, αριθμούς και πτώσεις) και **ΡΗΜΑΤΟΣ** (διάθεση, φωνή, χρόνους).

Οι μετοχές ανάλογα με τη συντακτική τους λειτουργία διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες: **επιθετική, κατηγορηματική, επιρρηματική.**

	ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ
ΦΩΝΗΕΝΤ.	-ων,-ουσα,-ον ὁ λύων ἡ λύουσα τό λῦον	-σων,-σουσα,-σον ὁ λύσων ἡ λύουσα τό λῦσον	-σας,-σασα,-σαν ὁ λύσας ἡ λύσασα τό λῦσαν	-κώς,-κυῖα,-κός ὁ λευκώς ἡ λευκυῖα τό λευκός
ΟΥΡΑΝΙΚ.	-ων,-ουσα,-ον ὁ φυλάπτων ἡ φυλάπτουσα τό φυλάπτον	-ξων,-ξουσα,-ξον ὁ φυλάξων ἡ φυλάξουσα τό φυλάξον	-ξας,-ξασα,-ξαν ὁ φυλάξας ἡ φυλάξασα τό φυλάξαν	-χώς,-χυῖα,-χός ὁ πεφυλαχώς ἡ πεφυλαχυῖα τό πεφυλαχός
ΧΕΙΛΙΚ.	-ων,-ουσα,-ον ὁ κόπτων ἡ κόπτουσα τό κόπτον	-ψων,-ψουσα,-ψον ὁ κόψων ἡ κόψουσα τό κόψον	-ψας,-ψασα,-ψαν ὁ κόψας ἡ κόψασα τό κόψαν	-φώς,-φυῖα,-φός ὁ κεκοφώς ἡ κεκοφυῖα τό κεκοφός
ΟΔΟΝΤΙΚ.	-ων,-ουσα,-ον ὁ πείθων ἡ πείθουσα τό πείθον	-σων,-σουσα,-σον ὁ πείσων ἡ πείσουσα τό πείσον	-σας,-σασα,-σαν ὁ πείσας ἡ πείσασα τό πείσαν	-κώς,-κυῖα,-κός ὁ πεπεικώς ἡ πεπεικυῖα τό πεπεικός

Παρατηρήσεις:

- Η μετοχή του αορίστου **δεν** παίρνει αύξηση.
- Η μετοχή παρακειμένου διατηρεί τον αναδιπλασιασμό.
- Το **αρσενικό** και **ουδέτερο** γένος των μετοχών όλων των χρόνων της ενεργητικής φωνής κλίνονται σύμφωνα με τη **γ'** κλίση, ενώ το θηλυκό σύμφωνα με τα θηλυκά σε **α'** κλίσης.
- Η μετοχή του ρήματος εἰμί: **ῶν, οὔσα, ὄν**

Κι αυτά πρέπει
να τα γράψω 5
φορές! ☹

Επιθετική

- Η επιθετική μετοχή εκφέρεται συνήθως **με άρθρο**.
- Μεταφράζεται με τις λέξεις: **που** και **ο οποίος**.
- Συντακτικά έχει το ρόλο: **υποκειμένου, αντικειμένου, κατηγορουμένου και ομοιόπτωτου προσδιορισμού**.
π.χ. Οί **ἐργαζόμενοι** (=αυτοί που/οι οποίοι εργάζονται) ἀμείβονται.

Κατηγορηματική

- Μεταφράζεται με τις λέξεις: **ότι, να**.
- Μπαίνει στην ίδια πτώση με το υποκείμενο ή το αντικείμενο του ρήματος.
- Συντακτικά έχει το ρόλο: **κατηγορουμένου ή κατηγορηματικού προσδιορισμού**.
π.χ. Ἔχαιρεν **ἀκούων** (=να ακούει) ταῦτα.

Με κατηγορηματική μετοχή συντάσσονται τα ρήματα:

- εἰμί, γίγνομαι, τυγχάνω, διατελῶ, καθίσταμαι, ἀποβαίνω, ἐκβαίνω, ὑπάρχω, ἔφυν, πέφυκα
- λανθάνω, φαίνομαι, οἶχομαι, φθάνω, εὕρισκω
- ἄρχω, λήγω, παύομαι, ἀνέχομαι, ὑπομένω, νικῶ, κρατῶ, ἠτῶμαι, εὔ ποιῶ
- αἴσθησις, γνώσις, μάθησις, μνήμη, δήλωσις, ἀγγελία, ἐλεγχος

Επιρρηματική

Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός τρόπου, χρόνου, αιτίας κ.λπ.

Εἶδη μετοχῶν:

1. Τροπική:

- εκφέρεται σε χρόνο ενεστώτα.
- Μεταφράζεται με: μετοχή σε **-οντας/-ώντας** και **«με το να»**
π.χ. Ἦλθεν **ἔχων** (=έχοντας) ὀλίγας ναῦς.

2. Χρονική:

- Συνοδεύεται από χρονικά επιρρήματα: **εὐθύς, ἅμα, αὐτίκα, ἔτι**, κ.α.
- Μεταφράζεται με: **ὅταν, αφοῦ, ἐνώ**
π.χ. Οὗτος ταῦτα **εἰπών** (=αφοῦ εἶπε) εἶπεν.

3. Αιτιολογική:

- Ενισχύεται με τα μόρια: α) **ἄτε, οἶον, οἶα** (πραγματική αιτία)
β) **ὥς** (υποκειμενική γνώμη)
- Μεταφράζεται με: **επειδή, αφού, εφόσον**
π.χ. **Κινδυνεύσαντες** (= επειδή κινδύνευσαν) ήττηθῆναι ἀπεχώρησαν.

4. Τελική:

- Εκφέρεται: α) με **μέλλοντα** και εξαρτάται από ρήματα κινητικά.
- Μεταφράζεται με: **για να**
π.χ. Τοῦτο **λέξων** (= για να πω) ἔρχομαι.

5. Υποθετική:

- Συνήθως όταν το ρήμα της πρότασης βρίσκεται σε **μέλλοντα** ή σε **δυνητική ἐγκλιση**. (→ αν το ρήμα συνοδεύεται από ἄν, π.χ. ἄν ἔλεγον, ἄν πράξαιμι)
- Μεταφράζεται με: **αν**
π.χ. Ταῦτα **ποιοῦντες** (= αν κάνετε) τὰ δίκαια **ψηφιεῖσθε**. (ρήμα σε μέλλοντα)

6. Εναντιωματική:

- Με την προσθήκη **και, καίπερ, καίτοι, και ταῦτα** γίνεται σαφέστερη η σημασία της.
- Μεταφράζεται με: **αν και**
π.χ. Ὀλίγοι **ὄντες** (=αν και ἦταν λίγοι) ἐνίκησαν.

3 βασικά βήματα για να αναγνωρίσεις το είδος της μετοχής:

1. Ελέγχεις αν έχει άρθρο.

- Αν **έχει** την λέμε **επιθετική** και τελειώνουμε.
- Αν **δεν** έχει ψάχνεις να βρεις αν είναι κατηγορηματική.

2. Βλέπουμε, λοιπόν, το ρήμα της πρότασης αν είναι κάποιο από αυτά που μάθαμε ότι συντάσσονται με κατηγορηματική μετοχή.

- Αν **έχει** τέτοιο ρήμα την λέμε τη μετοχή **κατηγορηματική** και τέλος.
- Αν **δεν** έχει, τότε ψάχνουμε στο επόμενο είδος που είναι η επιρρηματική.

3. Βρισκόμαστε, λοιπόν, στις **επιρρηματικές**:

- Τσεκάρεις αν η μετοχή είναι μέλλοντα → 100% τελική, αν όχι →
- Τσεκάρεις αν έχεις ὥς, ἄτε + μετοχή → 100% αιτιολογική, αν όχι →
- Τσεκάρεις λέξεις κλειδιά και κανόνες για χρονική, εναντιωματική ή υποθετική, αν όχι τότε δοκιμάζεις με τη μετάφραση για να βρεις το είδος.